

Is Nederland toe aan een Nt2-examen programma 3?

Paul G.P. Herfs¹
Universiteit Utrecht

Inleiding

In dit artikel zal ik de volgende onderwerpen aansnijden. Ten eerste zal ik uitleggen wat de aanleiding was voor de kennismaking van Hans Maureau en mij. Deze kennismaking leidde tot een geïnstitutionaliseerd overleg tussen de Staatsexamencommissie Nt2, de Interuniversitaire Werkgroep Toelatingsexamen Nederlands (IWTN) en de Commissie Buitenlandse Studerenden van het Landelijk Beraad Studentendecanen. Vervolgens zal ik uiteenzetten hoe ik, als niet-Neerlandicus, betrokken raakte bij een project dat moest leiden tot een nieuwe methode Nederlands voor buitenlandse artsen. Tot slot zal ik enkele overpeinzingen aan u voorleggen met betrekking tot het wenselijke ingangsniveau voor buitenlandse studenten die instromen in een opleiding aan een Nederlandse universiteit.

Kennismaking met Hans Maureau

Bij het afscheid van een gewaardeerd collega als Hans Maureau is het gepast om uiteen te zetten hoe hij en ik met elkaar in contact gekomen zijn. Onze kennismaking dateert uit 1992. In die tijd was het Staatsexamen Nt2 volop in ontwikkeling. Hoewel het Bureau voor Interculturele Evaluatie (ICE) en het Centraal Instituut voor de Toetsontwikkeling (CITO) verantwoordelijk waren voor de samenstelling van de toets, werd de Informatie Beheer Groep (IBG) belast met de uitvoering van het Staatsexamen Nt2.

Het waren de condities voor deelname aan het Staatsexamen Nt2 die de IBG vastgesteld had, die de Interuniversitaire Werkgroep Toelatingsexamen Nederlands (IWTN) en de Commissie Buitenlandse Studerenden (KBS) bij elkaar brachten. De IWTN was de koepel van de universitaire taalinstellingen en de KBS was een onderafdeling van het Landelijk Beraad Studentendecanen van de Nederlandse universiteiten. De studentendecanen in de KBS waren verantwoordelijk voor (de invoering van) een wettelijke verankering van een toelatingsexamen Nederlands voor buitenlandse studenten die toelating wensten tot een Nederlandstalige opleiding aan een universiteit. De IWTN was verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het (eerste) Interuniversitaire Toelatingsexamen Nederlands (ITN). Het Staatsexamen Nt2 is geënt op het universitaire ITN.

Het geïnstitutionaliseerde overleg tussen de Staatsexamencommissie Nt2, IWTN en KBS

De condities die de IBG in 1992 vastgesteld had voor deelname aan het Staatsexamen Nt2 waren voor de IWTN en de KBS onacceptabel. Dat leidde tot een veelvuldig overleg tussen delegaties van de IWTN en de KBS. Hans Maureau als voorzitter van de IWTN² en ik als bestuurslid van de KBS stelden vast dat de voorwaarden voor deelname aan het Staatsexamen Nt2 voor de doelgroep buitenlandse studenten een ernstige verslechtering opleverden ten opzichte van het

---

¹ Met dank aan Anke de Vries en Lenie van Palenstein Helderman-Susan, beiden als docent Nederlands verbonden aan het James Boswell Instituut van de Universiteit Utrecht, voor hun waardevolle adviezen m.b.t. de concepttekst.

² De IWTN-afvaardiging bestond uit Hans Maureau (UvA-INTT) en Agaath Pescher-ter Meer (UU-JBI). De KBS-afvaardiging bestond uit Anja Veerman (EUR) en Paul Herfs (UU). De Staatsexamencommissie Nt2 was vertegenwoordigd door Anne-Mieke Janssen-van Dielen en Anne Kerkhoff.

ITN. De voorwaarden die de IBG vastgesteld had, waren vooral gericht op de praktische uitvoerbaarheid door de IBG en de examinatoren. Er werd nauwelijks rekening gehouden met de doelgroep. Wij voorzagen dat de voorwaarden voor deelname aan het Staatsexamen Nt2 een groot aantal verblijfsrechtelijke problemen zou opleveren voor buitenlandse studenten. Eén zeer ernstig bezwaar had betrekking op de aanmelding die vier maanden van tevoren moest geschieden. Overschrijding met één dag betekende uitsluiting van het betreffende examen. Voorts bleek dat de uitslagen van het mei-examen pas na de start van het academisch jaar beschikbaar zouden komen. Toen duidelijk werd dat de Staatsexamencommissie Nt2 niet bereid was om aan de uitvoeringscondities van de IBG te tornen, volgde in de zomer van 1992 een heftig overleg. Wij stelden vanuit de universitaire wereld de eis dat de aanmeldingstermijn van vier maanden van tafel moest. Ook werd geëist dat de uitslagen van het mei-examen minstens één week voor 1 september van dat jaar beschikbaar moesten zijn. Verder verzochten wij om per universitair taal instituut een aantal blanco reserveringen te mogen doorgeven aan de IBG voor die kandidaten die zich te laat aangemeld hadden.

Indien de Staatsexamencommissie Nt2 op de genoemde punten de universiteiten niet tegemoet zou komen, dan zouden de universiteiten hun buitenlandse studenten niet aanmelden voor het Staatsexamen Nt2. Het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen moest er uiteindelijk aan te pas komen om de partijen weer bij elkaar te brengen. Nadat de eisen uit de universiteiten door de Staatsexamencommissie Nt2 geaccepteerd waren, werd het gebruik van het Staatsexamen Nt2 door buitenlandse studenten van de universiteiten gegarandeerd. Het Ministerie van O&W beseftte op dat moment dat, als de universiteiten geen gebruik zouden maken van het Staatsexamen Nt2, het genoemde examen ten grave gedragen kon worden voordat het goed en wel van start was gegaan.

Vanuit de Staatsexamencommissie Nt2 werd als tegenprestatie geëist dat het gebruik van het Interuniversitair Toelatingsexamen Nederlands na invoering van het Nt2-examen werd gestaakt. Aan die voorwaarde werd slechts ten dele tegemoet gekomen. De universiteiten wilden het ITN als herkansingsexamen achter de hand houden, zodat een buitenlandse student minstens twee mogelijkheden zou hebben om te slagen voor het verplichte examen Nederlands. Hoofregel werd dat buitenlandse studenten die in staat waren om deel te nemen aan het Staatsexamen Nt2, dit examen moesten afleggen.

Na het bereiken van overeenstemming tussen de Staatsexamencommissie Nt2 en de universitaire delegatie (IWTN en KBS) in het verhitte zomeroverleg, werd afgesproken om in de jaren die volgden minstens eens per jaar te overleggen. De overleggen die volgden, waren bijzonder constructief. Dat de voorwaarden voor deelname aan het Staatsexamen Nt2 aangepast werden en wel ten gunste van buitenlandse studenten, is in hoge mate een verdienste van Hans Maureau.

Vaktaal medisch Nederlands voor buitenlandse artsen

De relatief grote influx van buitenlandse artsen vanaf 1995 blies de discussie over het gewenste ingangsniveau Nederlands nieuw leven in. Alle acht medische faculteiten werken vanaf 1996 samen in de Commissie Instroom Buitenlandse Artsen (CIBA) bij de toelating van buitenlandse artsen. Voor veel buitenlandse artsen, die opgeleid waren buiten de Europese Economische Ruimte, gold dat zij geen erkenning van hun artsdiploma's kregen van de minister van VWS. De enige manier waarop een buitenlandse arts in Nederland werkzaam zou kunnen worden in het beroep van arts, was door in te stromen als reguliere student in een opleiding geneeskunde. De eerdergenoemde Commissie Instroom Buitenlandse Artsen fungeerde als centraal aanmeld- en verdeelpunt. Via CIBA werden de artsen die verzochten om een opleidingsplaats verdeeld over de acht medische faculteiten. De instroomprogramma's waren divers. Bijna iedere faculteit richtte het instroomprogramma op geheel eigen wijze in. Een gemeenschappelijk kenmerk van de instroomprogramma's aan bijna alle faculteiten was dat de buitenlandse artsen de co-schappen dienden te doorlopen. Juist in de co-schappenfase bleek dat het Staatsexamen Nt2 programma 2

ontoereikend was. De co-schappen voltrekken zich namelijk in ziekenhuizen en contacten met patiënten zijn essentieel in deze fase van de studie. Vanuit de medische faculteiten werd veelvuldig melding gemaakt van taalproblemen van buitenlandse artsen in hun omgang met patiënten en opleiders. Het Staatsexamen Nt2 programma 2 werd door de opleidingen geneeskunde als onvoldoende gekwalificeerd.

Dat leidde er toe dat aan de Universiteit Utrecht in 1997 een project werd gestart dat moest leiden tot een cursusboek Medisch Nederlands voor anderstalige artsen. Genoemd project was een samenwerkingsverband van de Faculteit Geneeskunde, de sectie Neerlandistiek van het James Boswell Instituut en van het Bureau Studentendecanen (alle van de Universiteit Utrecht). Nadat veel financiële obstakels uit de weg geruimd waren, kon drie jaar later het boek gepresenteerd worden. Het boek *Hoe zit het met staan?* (Van Palenstein Helderman-Susan en Bekedam; 2000) bestaat uit zeventien hoofdstukken. Ieder hoofdstuk begint met een gesprek tussen arts en patiënt. De belangrijkste terreinen uit de geneeskundeopleiding komen aan de orde, zoals de interne geneeskunde, heelkunde, gynaecologie, neurologie en bezoeken aan de huisarts en aan het consultatiebureau. Voorbeelden van onderwerpen die behandeld worden, zijn: het verrichten van een anamnese, onderzoek naar hartfalen, slagaderontstekingen, de overgang, ontwikkelingen van een zuigeling, controle van een oogontsteking, vaststelling van huidkanker, hechten van een huidwond, onderzoek naar een gekneusde enkel, gipsen van een botbreuk, onderzoek naar rugklachten, onderzoek naar een herseninfarct, een epileptisch insult en een onderzoek naar slaapproblemen.

Ieder hoofdstuk heeft een identieke vorm. Allereerst wordt een geluidsopname van een gesprek enkele malen afgeluisterd. De studenten worden uitgenodigd de woorden op te schrijven die onbekend zijn. Ook wordt hen gevraagd of zij de aard van het gesprek kunnen duiden: formeel of informeel. Vocabulaireoefeningen en grammaticale oefeningen worden opgebouwd rondom het gesprek tussen arts en patiënt. Ieder hoofdstuk wordt afgesloten met uitspraak oefeningen. Het boek bevat een groot aantal woorden en uitdrukkingen die voor anderstalige artsen die nog geen cursus gevolgd hebben, onbekend zijn en die door hen niet begrepen worden. Enkele voorbeelden van onbegrepen woorden zijn: steunkousen, thuiszorg, lapmiddel, bedlegerig, belabberd, afgepeigerd en bekaf. Onbegrepen uitdrukkingen zijn onder meer: 'ergens je buik vol van hebben', 'het hart zinkt mij in de schoenen', 'de vicieuze cirkel doorbreken', 'een kikker in je keel hebben', 'een oogje in het zeil houden', 'iets in je oren knopen', 'op je tandvles lopen', 'ik heb er een hard hoofd in', 'daar kan ik in komen', 'door merg en been gaan', 'dat is me helemaal door het hoofd geschoten' en 'je kunt er licht van in je hoofd worden'. Ook is er in de cursus aandacht voor cultuurverschillen.

De cursus Medisch Nederlands bouwt voort op het Staatsexamen Nt2 programma 2. Sinds het gereedkomen van het cursusmateriaal *Hoe zit het met staan?* wordt het gebruik ervan verplicht gesteld aan alle buitenlandse artsen die instromen in hogere jaren van medische opleidingen. Met ingang van 2006 is een toets beschikbaar gekomen die ontwikkeld is aan het Universitair Medisch Centrum Groningen. In het kader van de door het ministerie van VWS ontwikkelde Assessment Procedure voor buitenlandse artsen moet deze toets verplicht afgelegd worden. In 2006 komt ook de herziene editie van *Hoe zit het met staan?* op de markt. Aan de herziene editie is een CD-rom toegevoegd.

Is Nederland toe aan een Staatsexamen Nt2 programma 3?

Bij de ontwikkeling van het Staatsexamen Nt2 werden twee niveaus onderscheiden. Het Staatsexamen Nt2 programma 1 was bedoeld voor die buitenlanders die werkzaamheden van eenvoudig niveau beoogden te verrichten. Het Staatsexamen Nt2 programma 2 was bedoeld voor

buitenlandse studenten die toelating verzochten tot het middelbaar beroepsonderwijs, het hoger beroepsonderwijs of het universitair onderwijs.

Tijdens de introductiefase van het Staatsexamen Nt2 was de keuze om slechts twee niveaus te onderscheiden verdedigbaar. Na ruim tien jaar ervaring opgedaan te hebben, kan vastgesteld worden dat niveaudifferentiatie gewenst is. Voor toelating tot opleidingen aan het MBO is het Staatsexamen Nt2 programma 2 wellicht toereikend. Voor opleidingen aan het HBO en zeker aan universiteiten is een hoger niveau dan programma 2 gewenst.

Al vóór de invoering van het Staatsexamen Nt2 programma 2 was het ITN niet het hoogst bereikbare taalniveau voor buitenlandse studenten. Buitenlandse studenten die toelating zochten tot opleidingen Nederlands recht aan de Universiteit Utrecht en de Erasmus Universiteit Rotterdam moe(s)ten een aanvullend examen afleggen boven op het ITN of het Nt2-examen. Dit gebeurde vanwege het grotere beroep dat gedaan werd op het kunnen doorschouwen van de nuances in de Nederlandse taal. De Universiteit Leiden vereist(e) voor al haar opleidingen een taalniveau dat hoger lag dan het ITN en het Staatsexamen Nt2 programma 2. De Wet hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek stond en staat toe dat examencommissies zelfstandig bepalen welk taalniveau wordt vereist (zie Herfs in *Les*, 114).

WHW-artikel 7.30 lid 2 bepaalt dat:

”Het instellingsbestuur vrijstelling kan verlenen van de in het eerste lid bedoelde eis aan de bezitter van een al dan niet in Nederland afgegeven diploma, indien dat diploma naar het oordeel van het instellingsbestuur ten minste gelijkwaardig is aan het in het eerste lid bedoelde getuigschrift. Indien het een buiten Nederland afgegeven diploma betreft, kan het instellingsbestuur daarbij bepalen dat geen examens of onderdelen daarvan worden afgelegd dan nadat ten genoegen van de desbetreffende examencommissie het bewijs is geleverd van voldoende beheersing van de Nederlandse taal voor het met vrucht kunnen volgen van het onderwijs.”

Voor buitenlandse artsen die als student toegelaten worden tot de post-propedeutische fase van de geneeskunde opleiding is WHW-artikel 7.30 van toepassing. Genoemd artikel maakt duidelijk dat niet de minister van OCW bepaalt of iemand die geslaagd is voor het Staatsexamen Nt2 programma 2 toegelaten kan worden, maar de examencommissie van de opleiding, waar de desbetreffende student toegelaten wenst te worden. Er is een wettelijke basis om na succesvolle afronding van het Staatsexamen Nt2 programma 2 aanvullende eisen te stellen. De medische faculteiten stellen sinds het gereedkomen van de methode Medisch Nederlands voor anderstalige artsen hogere eisen aan buitenlandse studenten die instromen in een hoger jaar van de opleiding geneeskunde.

De *NRC* berichtte op 9 december 2005 dat de rechtenfaculteit van de Universiteit van Amsterdam een verplicht intakegesprek met studenten wil invoeren. Daarnaast wil de faculteit ‘een verplichte taaltoets invoeren in het begin van de studie omdat docenten te veel tijd kwijt zijn aan het corrigeren van spelling en grammatica in werkstukken’. Ook in *De Volkskrant* (19 oktober 2005) klaagden docenten van de Radboud Universiteit en de Universiteit Leiden steen en been over de gebrekkige taalbeheersing van eerstejaars studenten. Deze signalen betroffen geen buitenlandse studenten, maar Nederlandse studenten die op grond van een VWO-diploma (met Nederlands als verplicht vak) toegelaten waren.

Als universitaire docenten constateren dat het niveau van 6 jaar VWO-Nederlands bij Nederlandse studenten te wensen overlaat, dan is de (voorzichtige) conclusie gerechtvaardigd dat het niveau van het Staatsexamen Nederlands als tweede taal programma 2, dat buitenlandse studenten af moeten leggen voor toelating tot universitaire opleidingen, heroverwogen kan en mag worden.

Te overwegen valt om het *International English Language Testing System-exam (University of Cambridge)* als voorbeeld te stellen voor het Staatsexamen Nt2. Het IELTS-examen onderscheidt dezelfde onderdelen als het Staatsexamen Nt2, maar kent daarenboven ook nog een “*overall score*” toe. Britse (en andere Engelstalige) universiteiten differentiëren in hun toelatingsvereisten. Voor toelating tot een voorbereidend jaar wordt bijvoorbeeld een lager ingangsniveau vereist dan

voor toelating tot een bachelor opleiding. En voor toelating tot een masteropleiding wordt een hogere *overall score* gevraagd dan bij een bacheloropleiding. Ook wordt gedifferentieerd bij toelating tot opleidingen als bijvoorbeeld geneeskunde. De vereiste *overall score IELTS* voor toelating tot een opleiding geneeskunde in het Verenigd Koninkrijk is zeer hoog.

Het niveau van het Staatsexamen Nt2 programma 2 is afgestemd op de maximale voorbereidingstijd van twaalf maanden die buitenlandse studenten (van buiten de Europese Economische Ruimte) krijgen van de minister van Justitie (Vreemdelingenwet 2000, Vreemdelingencirculaire, hoofdstuk B6, par. 2.1) om toelaatbaar te worden tot opleidingen in het Nederlands hoger onderwijs. De universitaire jaarcursussen Nederlands waren richtinggevend voor het niveau van het Staatsexamen Nt2 programma 2. Het niveau van het Staatsexamen Nt2 programma 2 is meer bepaald vanuit verblijfsrechtelijke overwegingen (welk maximale niveau Nederlands kan een buitenlandse student in één jaar bereiken?) dan vanuit onderwijskundige motieven (welk minimale niveau Nederlands hoort een buitenlandse student bij aanvang van de studie bereikt te hebben?). De tijd is aangebroken om een taalexamen in te richten dat gebaseerd is op de onderwijskundige ingangseisen van (universitaire) opleidingen. Dat kan door de ingangseisen van het Staatsexamen Nt2 programma 2 te differentiëren al naar gelang de instroom in het gewenste onderwijstype. Nog duidelijker zou zijn om over te gaan op de ontwikkeling van een nieuw examen ter verkrijging van toelating tot Nederlandstalige programma's aan universiteiten: het Staatsexamen Nt2 programma 3!

Geraadpleegde literatuur

Herfs, P.G.P. (2001). Het Staatsexamen Nt2 als gemeenschappelijke taaleis; ook in het HBO? *Les* 114, jaargang 19.

Contract voor student. NRC (2005).

Palenstein Helderman-Susan, L.H.M. van, Bekedam, L.M., Haalboom, J.R.E., Herfs, P.G.P. & Pescher-ter Meer, A. (2000). *Hoe zit het met staan? Cursus Nederlands voor anderstalige artsen*. Houten: Bohn, Stafleu en van Loghum.

Palenstein Helderman-Susan, L.H.M. van, Mans, E.M., Bleys, R.L.A.W., Spee-Brand, R. (2000). *Van aambeeld tot zwijgplicht. Woordenlijst medisch Nederlands*. Houten: Bohn, Stafleu en van Loghum.

Universiteiten klagen over gebrekkige kennis Nederlands. De Volkskrant (2005).

Vreemdelingenwet 2000. Vreemdelingencirculaire 2000; hoofdstuk B6; § 2.1; juli 2004. Den Haag, Sdu.

Wet op het hoger onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek. Staatsblad 1992, 593. Den Haag.

Over de auteur

Paul Herfs studeerde Onderwijskunde aan de Universiteit Utrecht. Vanaf 1982 tot 1990 was hij als wetenschappelijk medewerker verbonden aan de Vakgroep Onderwijskunde van de Universiteit Utrecht. Vanaf 1990 tot 2002 was hij studentendecaan aan de Universiteit Utrecht. Hij was projectleider van het project dat leidde tot de ontwikkeling van het boek Medisch Nederlands voor anderstalige artsen "Hoe zit het met staan?". Hij was 6 jaar voorzitter van de Kommissie Buitenlandse Studerenden, een onderafdeling van het Landelijk Beraad Studentendecanen. Vanaf de oprichting in 1996 tot op heden is hij als adviserend lid verbonden aan de Commissie Instroom Buitenlandse Artsen (CIBA). Na zijn vertrek van het Bureau Studentendecanen werd hij adjunct-directeur van Bureau Buitenland. Sinds 2005 is hij werkzaam als vertrouwenspersoon (voor personeel) aan de Universiteit Utrecht.